

در رادیر باید به همه احترام گذاشت و مساوات را رعایت کرد. قدیمهوقت برای وزیر از کلمات «جناب» استفاده نمی‌کردیم و با کارگر (ممتکش هم بسیار ممتزمانه صحبت می‌کردیم اما الان وین نیست.

آن سال‌ها گوینده‌ای که تازه استفاده می‌شد هشت، نه ماه فقط اعلام برنامه می‌کرد.

در خارج، غیر را به صورت فودمانی می‌فوانند، البته این کار تسلط زیادی می‌فواهد اگر کسی استعداد صمیمانه‌تر فواند غیر را داشته باشد. مسلماً تأثیر بیشتری بر شنونده فواهد گذاشت.

□ وقتی گویندگی می‌کردید، لهجه اصفهانی شما مشکلی ایجاد نمی‌کرد؟

● نه، حتی همان اوایل، وقتی من خواستم برای تست صدا به استودیو بروم، همه می‌گفتند: «لهجه داری، ولی وقتی من چیزهای را به صورت حفظی برایشان خواندم، تأیید کردند که ذره‌ای لهجه در صدای من نیست. در موقع اجراهای مستقیم هم صدایم بی لهجه بود. این عادت است بااستعداد، نمی‌دانم چیست.

□ خود به خود هنگام اجرای برنامه، لهجه شما از بین رفت؟

● بله. به نظر شما اشکال دارد کسی با لهجه گویندگی کند؟

● بستگی دارد؛ مثلاً، خبر را نمی‌توان با لهجه خواند. ولی در برنامه مربوط به یک شهر، اگر گوینده لهجه همان شهر را داشته باشد، بیشتر به دل می‌نشیند.

□ حتی در برنامه‌های زنده هم با لهجه صحبت کردن اشکالی ندارد؟

● نه، حتی خوب هم هست، «همه جای ایران سوازی من است».

□ برخی، گویندگی را با توجه به نوع مخاطب به دسته‌هایی مثل: گویندگی خبری، روایی، تحلیلی و... تقسیم می‌کنند. آیا شما هم به این تقسیم‌بندی اعتقاد دارید؟

● بله، البته ممکن است گوینده‌ای باشد که بتواند در تمامی این تقسیم‌بندی‌ها گویندگی کند.

□ اگر کسی فقط در یکی از این دسته‌ها بتواند کار کند؛ مثلاً فقط گوینده خبر باشد، چیزی از امتیازش کم می‌شود؟

● به نظر من کسی که صدایش انعطاف داشته باشد و بتواند در هر قسمت، صدایش را با حال و هوای برنامه و شرایط آن، وفق دهد، به دلیل جذب بیشتر شنونده، دارای امتیاز بالاتری است.

□ شما غیر از خبر، شیوه‌های دیگر گویندگی را نیز تجربه کرده اید. آن موقع چطور میان یک متن خبری و یک متن محاوره‌ای فرق می‌گذاشتید؟

● این کار برای گوینده‌ای که صدای انعطاف پذیر دارد، امر مشکلی نیست. من وقتی مثلاً متن برنامه «خانه و خانواده» را

می‌خواندم، از حال و هوای خبر کاملاً بیرون می‌آمدم و به دلیل آمادگی ذهن، متن را خبری نمی‌خواندم. و از سوی دیگر بین خبر و اجرای برنامه‌های دیگر فاصله زمانی وجود داشت.

□ اگر مجبور به انتخاب یک شیوه گویندگی بودید، کدام را انتخاب می‌کردید؟

● من از بچگی به گویندگی و خواندن، علاقه زیادی داشتم و به محض رسیدن عطش به دستم، سریعاً آن را می‌خواندم. من هفت شیوه‌های گویندگی را دوست دارم و شاید به خاطر همین علاقه شدید، به گونه‌ای در کارم پیشرفت کردم که جزو محبوب ترین گوینده‌ها در نسل‌های پیر و جوان شدم.

□ به نظر شما می‌شود خبر را از این صورت کلاسیک که هنوز باقی مانده، خارج کرد و نوع دیگری خوانده یا درستش همین است؟

○ همان طوری که می‌دانید در خارج، خبر را به صورت خیلی خودمانی می‌خوانند؛ البته این کار تسلط زیادی می‌خواهد که خبر را در اتاق تنظیم اخبار ببینند و بعد دیده‌های خود را اجرا کنند.

□ اگر کسی این استعداد را داشته باشد که خبر را صمیمانه‌تر بخواند مسلماً تأثیر بیشتری بر شنونده خواهد گذاشت.

□ برخی کارشناسان می‌گویند: «خبر، خبر است و باید توصیفی خوانده شود تا تحلیل خاصی از آن ایجاد نشده، به نظر شما موضع گیری در خبر درست است؟

● بله، مثلاً وقتی ما با صهیونیست مخالف هستیم، باید موضع گیری خود را اعلام و در خبر هم بر آن تأکید کنیم. از سوی دیگر هم گوینده نباید جانبداری کند ولی باید نسبت به آنچه می‌خواند، آگاهی داشته باشد و آن را به طور صحیح به مخاطب القا کند.

□ از گوینده‌های چند سال اخیر، چه کسی را می‌پسندید؟

● سوال مشکلی است. ولی آنهایی که بیشتر نظرم را جلب کرده‌اند آقایان، بابان، حبیبی، افشار و خانم تاج یا در بخش خبر هستند. و از برنامه‌های غیر خبری هم چند گوینده زن برنامه‌های رادیویی که الان نامشان در ذهنم نیست.

□ به نظر شما مردم ما چه نوع صدای بیشتری را بیشتر می‌پسندند؟

● فکر می‌کنم صدایی که قابلیت انعطاف بیشتری داشته باشد،

خلقیات و منش زندگی فرد، با ویژگی‌های صدایش مرتبط است، از دلایل مبهویت صدای من تواضع، مردم دوستی و علاقه به کارم بود.

هر کسی که عاشق کارش باشد دلش می‌خواهد تا زمانی که زنده است و نفس می‌کشد، به آن کار ادامه بدهد.

اگر کسی گوینده، تهیه‌کننده، تهیه‌کنندگی هم بداند بهتر است. من خودم وقتی برای تهیهی گزارش می‌رفتم، بعد از تهیهی گزارش، آنرا ادیت می‌کردم. موسیقی مناسب روی آن می‌گذاشتم و به صورت آماده تمویل پخش می‌دادم.

به نظر دلنشین تر باشد. و کلاً صدا باید بین زیر و بم باشد تا شنونده را آزار ندهد.

□ آقای میرفرخایی و آقای ابراهیم، دو نوع صدای متفاوت دارند که هر دو مورد پسند مردم است. به نظر شما چرا در عین حال که متفاوتند، هر دو دلنشین هم هستند؟
□ چون صدای آقای ابراهیم بسیار به دل می‌نشیند و آقای میرفرخایی هم خیلی صمیمانه و به دور از تکلف گزارش می‌دهد. در نتیجه مردم هر دو را می‌پسندند.
□ چرا او مورد کسی که تازه برای گویندگی به رادیو آمده، می‌گویند صدایش هنوز پخته نشده؟

□ چون در رادیو، این تجربه است که گوینده را گوینده می‌کنند و اصلاً ارتباطی هم با سن و سال ندارد. حتی یک فرد میان سال هم به دلیل تعاشقش تعریف قبلی، صدای یکنواختی دارد و با گذشت زمان و کار فراوان با یک گوینده ماهر تبدیل می‌شود.

□ به نظر شما اگر شیوه اجرا در برنامه‌های زنده - بارعایت قوانین و قواعد زبان - به گویش مردم نزدیک باشد، بهتر نیست؟

□ بله، با به عنوان مثال، در مصاحبه‌هایی که با شنندگان در برنامه‌های مستقیم می‌کنیم، خیلی شود کمی خودمانی تر صحبت کرد.

□ آیا در زبان محاوره، رعایت قواعد

ادبیات، الزامی است؟
□ این را باید استادان دانشگاه پاسخ بدهند. من این را می‌دانم، که باید کاری کنیم تا در عین حفظ قواعد زبان، ارتباط با مخاطب تلویذ شود.

□ یکی از کارهای موفق شما، گزارش‌های مستقیم تان بود. دلیل این موفقیت را در چه می‌فانید؟

□ از جمله کارهایی که می‌کردم این بود که مثلاً قبل از ورود رتبه جمهوری یک کشور، سعی می‌کردم اطلاعاتی درباره آن کشور و مسائلی آن از رتبه به دست بیاورم، تا به فرض اگر هوایما ده دقیقه باختر داشت، بتوانم برنامه زنده را پر کنم.

□ در گزارش اماکن متبرکه چه می‌کردید؟
□ چون نمی‌شد با حجاج مصاحبه کرد، از روی تجربه و اطلاعاتی که داشتم به گونه‌ای حال و هوای آن‌ها را توصیف می‌کردم، که شنونده احساس می‌کرد، خودش حضور دارد. گزارش‌های من درباره ششسوی خانه ی خدا یا کلاب ایران و عبد قربان واقعا دلنشین بودند.

□ گاهی برخی همکاران، برای توصیف گزارش از شعر یا یک متن انشایی مربوط به موضوع استفاده می‌کنند. آیا به نظر شما کاردرستی است؟

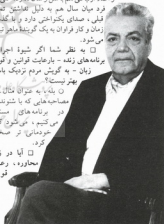
□ نه، چون گاهی موضوع آن قدر گسترده است که شعر نمی‌تواند تمامی آن را شرح دهد و موضوع در یک شعر یا مطلب انشایی نمی‌گنجد. گوینده باید با کمک اطلاعات و دانسته‌های خودش آن را توصیف کند.

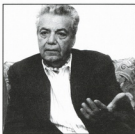
□ به نظر شما یک مصاحبه‌کننده چه دانسته‌ها و اطلاعاتی می‌تواند داشته باشد؟

□ دانسته‌هایش باید مربوط به موضوع باشد و روی سؤالاتی که قرار است پرسد از قبیل فکر کرده باشد.

□ کدام شیوه مصاحبه را می‌پسندید؟ این که مصاحبه‌کننده تا پایان صحبت مصاحبه‌شونده صبر کند و با اجازه او سؤال کند و یا این که هر جا هر نکته و سؤالی به نخش رسید بپرسد؟

□ با توجه به اصول سازمان، مصاحبه‌کننده می‌تواند با رعایت ادب و احترام و در عین این که از حالت گفتگوی معمولی خارج نشود، اظهار نظر و یا صحبت طرف مقابل را رد یا قبول و حتی توضیح اضافه بخواهد.

در رادیو این تمبر به است که گوینده می‌کند و اصلاً ارتباطی هم با سن و سال ندارد.

در حال حاضر به دلیل ازدیاد شبکه‌ها و پرسنال می‌شود کار را تخصصی‌تر کرد و هر گوینده‌ای فقط در یک برنامه اجرا داشته باشد.

اگر کسی استعداد داشته باشد که مبر را صمیمانه‌تر بتواند مسلماً تأثیر بیشتری بر شنونده خواهد گذاشت.

- روشن است که صحبت کردن در میان سخن مصاحبه شونده چندان پسندیده نیست. البته در برخی موارد ضروری که مصاحبه کننده می‌داند اگر حالا سؤال نکند دیگر به جواب نمی‌رسد، پرسیدن در حین صحبت شخصی ایراد ندارد. ولی مسلم است که در برنامه‌های کوتاه مثلاً یک ریمی که این پرسش و پاسخ با هم انجام می‌شود، شنونده اصلاً ابتدا و انتها و موضوع مصاحبه را نمی‌فهمد.
- گفتگو با یک وزیر، با گفتگو با یک کارگر چه فرقی دارد؟
- در رادیو باید به همه احترام گذاشت و مساوات را رعایت کرد. در گذشته، هیچ وقت برای وزیر و کلمه «جناب» استفاده نمی‌کردیم و با کارگر زحمتکش هم بسیار محترمانه صحبت می‌کردیم. اما الان می‌بینیم که کارگر را حتی توبیخ هم می‌کنند و مصاحبه با او آن قدر خودمانی است که کم‌کم ابراه می‌شود و افعال به صورت مفرد در می‌آید. البته بستگی به موضوع گفتگو هم دارد. مثلاً اگر بخواهیم از یک وزیر در باره مسئله سیاسی بررسی کنیم باید خود را تحت سیطره او بدانیم.
- به نظر شما در یک گفتگو اعم از گفتگو با یک وزیر یا یک فرد عادی، مصاحبه کننده باید حاکم باشد؟
- بله، برخی گزارش‌گران وقتی می‌خواهند با یک وزیر مصاحبه کنند دست و پای خود را کم می‌کنند و حرف اصلی از پادشاه می‌رود و صحبت‌هایشان کتابی می‌شود و این عیب بزرگی است و در گفتگو و نتیجه آن تأثیر به سزایی دارد.
- شما چه نوع گویندگی را می‌پسندید؟
- من چون از ابتدا به کارم، علاقه زیادی داشتم، بدم نمی‌آمد که در همه زمینه‌ها از جمله، اخبار، تماشای، خانه و خانواده، مسافه و سایر موارد کار کنم.
- فکر می‌کنید مردم شنیدن خبر را بیشتر دوست داشته‌اند، یا «جانی دالر» را؟
- جانی دالر، یک برنامه پلیسی بود که جزو برنامه‌های خوب رادیو محسوب می‌شد. ولی فکر می‌کنم مردم شنیدن خبر را بیشتر دوست داشتند. شاید به علت رادیو فونیک بودن، البته گفتگو نبودن و اعطاف داشتن بود که صدای من جذاب می‌گردد.
- سعی می‌کردم خبر را به صورت انشایی نخوانم و با بالا و پایین بردن صدایم سعی می‌کردم آن را از حالت یکنواختی و دزدگی خارج کنم.
- شیوه گویندگی یا آن موقع چه تفاوت‌هایی کرده است؟
- آن سال‌ها گوینده‌ای که تازه استخدام می‌شد هست، نه ماه فقط اعطاف برنامه می‌کرد مثلاً، اینجا تهران است. بعد، بعد از صدایش خوب بود، خبرهای چند دقیقه‌ای را هم می‌خواند. و اجازه می‌دادند هر کسی خبر مشروح بخواند و معتقد بودند برای
- این کار باید گوینده با استعداد و توانا باشد.
- به نظر شما ممکن است الان هم مثل قبل از انقلاب، یک گوینده در برنامه‌های مختلف، اجرا داشته باشد؟
- در حال حاضر به دلیل ازدیاد شبکه و پرسنال‌ها می‌شود کار را تخصصی‌تر کرد و هر گوینده‌ای فقط در یک برنامه اجرا داشته باشد، چون برای برنامه‌های دیگر گوینده هست. اما در آن زمان پرسنال و امکانات نبود. ما فقط دو نااستودیو داشتیم و افراد مجبور به اجرای کارهای مختلف بودند.
- فارغ از شرایط و به لحاظ مخاطب امروز کدام را می‌پسندید؟
- اگر گوینده بتواند به صدایش اعطاف بدهد، اجرای مختلف پراش مانعی ندارد.
- مثلاً به نظر شما اگر آقای حیاتی برای یک برنامه دیگر، گویندگی کند شما می‌پسندید؟
- آقای حیاتی با توجه این که سال‌هاست خبر می‌خواند، نین قائم بتواند برنامه‌های دیگر، (مثل خانه و خانواده) را هم اجرا کند، با نفع. چون مدت زیادی است که صدایش در خط خبر بجا شده و ممکن است در اجرای برنامه‌های دیگر هم خری‌فته‌باشد.
- به نظر شما گوینده باید تهیه کنندگی هم بلدان؟
- الزاماً بلدان، بهتر است. من خودم وقتی برای تهیه گزارش می‌رفتم، بعد از تهیه برنامه، آن را اذیت می‌کردم، موسیقی مناسب رویش می‌گذاشتم و به صورت آماده تحویل بخش می‌دادم. آنها هم بلدشان نمی‌آمد. البته برنامه‌های تهیه شده مرا کنترل می‌کردند.
- فکر می‌کنید خلیقات و منش زندگی فرد، با ویژگی‌های صدایش مرتبط باشد؟
- بله و رابطه نزدیکی هم دارد. یکی از دلایل محبوبیت صدای من به خاطر اختلافاتم از جمله تواضع و مردم دوستی و علاقه به کارم بود.
- علاقه شدید به کارتان بر زندگی خصوصی‌تان تأثیر خاصی گذاشت؟
- مناسباتم همین طور بود. اجرای برنامه‌های رادیو و تلویزیونی وقت زیادی از آدم می‌گیرد. وقتی گوینده‌ای ساعت ۶ صبح بیدارم، ساعت ۵ از خانه بیرون می‌روم و تا شب که همه خواب بیدارم بر نمی‌گشتم و به این ترتیب از خانواده دور می‌افتادم.
- این غفلت از خانواده، آنها را نگران نمی‌کرد؟
- بعضی اوقات بله، مثلاً، وقتی که برای شیفت کاری در جمعه پشت سر هم دور از خانواده بیدارم باعث ناراحتی آنها می‌شود، اما با این وضعیت کنار می‌آمدم.
- خیلی ممنون.

مصاحبه

مستور العمل برنامه سازی در بی بی سی
ترجمه: دکتر ناصر بعلق

باید سعی کنیم مخاطبان در میانه بحث دچار سرگردانی و ناامیدی نشوند، و از اشاره مکرر به کیبورد وقت آزوده خاطر نشوند. یک مصاحبه خوب با نظم و ترتیب به نتیجه گیری ختم می شود.

رعایت بیطرفی

هر کس که دیدگاههای متنازع فیه را در یک مصاحبه مطرح می کند باید به صورت جدی آزموده شود و با قدرتمندان و طالبان قدرت، و با مدافعان و منتقدان سیاستها باید بالحنی ملایم و محکم برخورد کرد. وقتی در یک مصاحبه غلبان احساسات بروز می کند باید از طرف مصاحبه شونده باشد نه مصاحبه کننده. مصاحبه گران بی بی سی نباید تمایل به یک موضوع خاص، احیاناً بحث انگیز، را آشکار کنند. آنها باید جستجوگر، دقیق، شاک و مطلع باشند. اما نباید حالت طرفداری، بی ادبی یا داری گرایان عاقلی به یک طرف بحث در آنها مشاهده شود. آنها باید از ایجاد تصور یکسوزنگری به خاطر لحن، زیر و بم صدا یا کاربرد کلمات نامناسب، جلوگیری کنند. بی بی سی باید حالت بیطرفی خود را در موضوعات بحث انگیز در هر جا آشکار کند.

طراحان و مجریان مصاحبه ها باید از طرف مخالفت با ابدیته ها و سیاستهای خاص آگاه باشند. مثلاً، یک سیاستمدار را می توان از همه دیدگاههای سیاسی آزمود و نتایج مفیدی هم به دست آورد.

برخورد با مصاحبه شونده گان

نکته مهم آن است که مصاحبه شونده گان علت دعوت شدن خود برای مصاحبه را

مصاحبه ها کنندگان واکنش مناسبی نشان دهند - برای وادار کردن فرد به صحبت، مخالفت با او - یا اصلاً چیزی نگویند.

مصاحبه ما باید آگاهانه باشد. این ممکن است مستلزم آگاهی از نقرات قبلی فرد مصاحبه شونده باشد. یک مصاحبه وقتی ثمربخش خواهد بود که وضعیت حاضر خلاصه شود، اما به مصاحبه شونده اجازه ندهیم به تکرار مطالب واضح و از پیش معلوم بپردازد. ما باید هنوز در پی اطلاعات تازه باشیم.

آماده سازی

آماده کردن دقیق گروه تولید - نه فقط مصاحبه کننده - لازم است پیشنهادهایی که باید برای مصاحبه شونده مطرح کرد باید دقیقاً مشخص شده باشند، پاسخهای احتمالی در نظر گرفته باشند و روی سوالات جدی کار شده باشد. توجیه های کارشناسی را کارکنان متخصص، بخشها و سرویس های زبانهای دیگر بی بی سی می توانند ارائه کنند. مصاحبه گر باید شواهد و مدارک لازم را آماده داشته باشد.

آماده سازی متناسب به مصاحبه گران کمک می کند که هر پاسخ به آنچه گفته می شود انتخاف داشته باشند. اندیشه های خام و تحقیق نشده به یک مصاحبه شونده مقدر امکان می دهند که آنها را نادیده بگیرد یا رد کند. این حالت ممکن است باعث شرمندگی مصاحبه گر، برنامه و بی بی سی شود.

تنظیم زمان

اهداف یک مصاحبه زنده باید در زمان موجود برای مصاحبه قابل تحقق باشند. ما

مصاحبه یک ابزار حیاتی برای ژورنالیسم رادیو و تلویزیون است گاهی اوقات مصاحبه های کوتاه خبری با هدف تولید خبر عمدتاً پرسیدن یک سؤال از یک مصاحبه شونده هستند. برای آنکه او را وادار کنند یک ماجرا را تعریف کند یا در مورد چیزی اظهار نظر کند. در برخی از برنامه های غیر خبری مصاحبه ها ممکن است شکل گفتگویی یا غیر منسجم به خود بگیرند. اما هر گاه قرار باشد از مصاحبه شونده سؤالی شود یا او را در مورد یک مسئله بحث انگیز بیازماییم، نکته مهم آن است که سردبیران، پژوهشگران و مصاحبه کنندگان برخوردی متفکرانه با او داشته باشند. اصول راهنمای زیر موضوعات اصلی را روشن می کنند.

مسئولیت سردبیر در مورد مصاحبه ها
مسئولیت تضمین آنکه هر مصاحبه ها در بی بی سی به خوبی نتیجه، طراحی و اجرا شوند یا سردبیران برنامه است.

هدف از مصاحبه ها

مصاحبه باید هدف روشنی داشته باشد. مصاحبه باید با یک فرد مشخص و در زمان مشخصی صورت گیرد. از دعوت کردن رهگذران فقط به این دلیل که بازیگران اصلی یک خبر تازه هستند. و بدون داشتن یک فکر واضح و منسجم در مورد آنچه می خواهید از آنها بپرسید و آنچه می خواهید بشنوید، بر حذر باشید.

مصاحبه ها ممکن است توصیفی یا توضیحی باشند. برای انتقال شکایت یا آزمودن یک استدلال، و اغلب از این شاخه به آن شاخه می پرند. ممکن است